

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

УДК 378:371.315

Руслан Кравець, кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри української та іноземних мов, факультет менеджменту та права
Вінницького національного аграрного університету

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

У статті розкрито переваги та недоліки педагогічних технологій у забезпеченні успішного формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі. Охарактеризовано атрибутивні ознаки, що уможливають класифікацію педагогічних технологій на декілька узагальнених груп.

Ключові слова: педагогічна технологія, полікультурна освіта, фахівці аграрної галузі, компетентність, навчальний процес, інноваційне навчання.

Літ. 21.

Руслан Кравець, кандидат педагогических наук,
старший преподаватель кафедры украинской и иностранных языков, факультет менеджмента и права
Винницкого национального аграрного университета

ОСОБЕННОСТИ ТРАДИЦИОННЫХ И ИННОВАЦИОННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ ПОЛИКУЛЬТУРНОГО ОБРАЗОВАНИЯ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ АГРАРНОЙ ОТРАСЛИ

В статье раскрыты преимущества и недостатки педагогических технологий в обеспечении успешного формирования поликультурной компетентности будущих специалистов аграрной отрасли. Охарактеризованы атрибутивные признаки, которые делают возможной классификацию педагогических технологий на несколько обобщенных групп.

Ключевые слова: педагогическая технология, поликультурное образование, специалисты аграрной отрасли, компетентность, учебный процесс, инновационное обучение.

**Ruslan Kravets, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of
The Ukrainian and Foreign Languages Department, Faculty of Management and Law
Vinnitsya National Agrarian University**

PECULIARITIES OF TRADITIONAL AND INNOVATIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES OF FUTURE AGRARIANS' MULTICULTURAL EDUCATION

The article deals with advantages and disadvantages of pedagogical technologies in providing of the successful forming the multicultural competence of future agrarians. Attributive features that make possible the classification of pedagogical technologies into few generalized groups are described.

Keywords: pedagogical technology, multicultural education, specialists of agrarian industry, competence, educational process, innovative studies.

Постановка проблеми. Сьогодні світ постає як єдина економіко-технологічна та історико-соціальна полікультурна система. Зважаючи на це, у ракурсі сучасних економічних тенденцій наша держава вимагає від майбутнього фахівця аграрної галузі компетентності, громадянської освіченості, поваги до прав людини, терпимості, толерантності, уміння і бажання знаходити компроміс, конструктивної міжкультурної взаємодії.

У “Національній доктрині розвитку освіти України у ХХІ столітті” задекларовано, що “держава повинна забезпечувати виховання особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, сучасної європейської цивілізації, орієнтується в реалії і перспективах

соціокультурної динаміки, підготовлена до життя і праці у світі, що змінюється... виховання людини демократичного світогляду, яка дотримується громадянських прав і свобод, з повагою ставиться до традицій, культури, віросповідання та мови спілкування народів світу” [11, 2]. Таким чином, головною метою системи освіти визначено підготовку фахівців, здатних реалізовувати професійну діяльність на гуманістичних і демократичних засадах, втілювати освітню політику держави як першочергове завдання, опираючись на національні надбання світового значення та усталені європейські традиції.

Особливо актуальним у визначеному контексті постає питання професійної підготовки аграрників у вищих навчальних закладах,

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

формування у молодого покоління готовності позитивно функціонувати в сучасному світі, атрибутивною ознакою якого є багатонаціональний та поліетнічний склад. Вирішення цього питання передбачає формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі, під якою ми розуміємо інтегративне утворення, яке представлене єдністю когнітивно-гносеологічного, мотиваційно-ціннісного, особистісного та операційно-дійового компонентів, що уможливають налагодження продуктивної міжкультурної взаємодії з представниками інших народів, етнічних та культурних груп.

Метою статті є розкриття переваг та недоліків педагогічних технологій у забезпеченні успішного формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі.

Теоретичну основу дослідження становлять наукові праці В. Беспалько, Л. Виготського, П. Гальперіна, В. Давидова, Д. Ельконіна, Л. Занкова, Н. Краудера, Т. Кудрявцевої, О. Матюшкіна, М. Махмутова, М. Нікадрова, Л. Регельсона, Г. Селевко, Б. Скіннера, С. Смірнова, Н. Талізної, І. Шварц та ін.

Виклад основного матеріалу. У сучасній дидактиці представлені найрізноманітніші технології навчання. Їхнє різноманіття пов'язане з тим, що кожний дослідник намагається внести в педагогічний процес щось своє, індивідуальне, тим самим змінюючи технологію. Водночас багато педагогічних технологій відповідно до їхніх цілей, змісту, методів і засобів навчання характеризуються низкою спільних рис, атрибутивних ознак, що уможливує їхню класифікацію на декілька узагальнених груп. Серед відомих науковців, які опрацьовували цю проблему можна назвати Л. Байкову, Л. Гребенкіну, В. Гульчевську, Т. Давиденко і Т. Шамову. Запропоновані ними види педагогічних технологій, на нашу думку, досить вдало систематизував Г. Селевко. Так, технології навчання класифікують *за рівнем застосування* (загальнопедагогічні, предметні, модульні); *за філософською основою* (матеріалістичні та ідеалістичні, діалектичні і метафізичні, наукові і релігійні, гуманістичні та антигуманні, антропософські і теософські, прагматичні та екзистенціалістичні); *за науковою концепцією засвоєння досвіду* (асоціативно-рефлекторні, біхевіористичні, розвивальні); *орієнтацією на особистісні структури* (інформаційні – формування знань, умінь і навичок; операційні – формування способів розумових дій; емоційно-художні та емоційно-моральні виховання моральної та естетичної сфери особистості; евристичні – розвиток творчих

здібностей; прикладні – формування дієво-практичної сфери); *за характером модернізації традиційної системи навчання* (технології з активізації та інтенсифікації діяльності студентів; технології на основі гуманізації і демократизації стосунків між викладачем і студентами; технології з опорою на дидактичну реконструкцію навчального матеріалу тощо) [17, 24 – 26].

Педагогічні технології також детермінують відповідно до цілей і завдань, організаційних форм, домінуючих методів навчання, яким надається перевага. *За підходом до особистості* технології поділяють на авторитарні, дидактоцентричні, особистісно-зорієнтовані (антропоцентричні), гуманно-особистісні, інтерактивні, вільного виховання тощо. *За домінуючим методом:* догматичні, репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, програмованого навчання, проблемного навчання, розвивального навчання, саморозвивального навчання, діалогічні, комунікативні, ігрові, творчі, інформаційні, комп'ютерні технології. *За категорією студентів:* масова (традиційна) технологія, розрахована на середньостатистичного вихованця; технологія поглибленого вивчення предметів; технології компенсуючого навчання (педагогічної корекції, підтримки, вирівнювання тощо); віктимологічні (сурдо-, орто-, тифло-, олігофренопедагогіка); технології роботи з важковиховуваними та обдарованими студентами. *За напрямком модернізації існуючої традиційної системи:* на основі гуманізації та демократизації педагогічної взаємодії, на основі активізації та інтенсифікації діяльності студентів, на основі ефективності організації та управління навчальним процесом, на основі методичного вдосконалення і дидактичного реконструювання навчального матеріалу, природодоцільні, альтернативні, цілісні технології авторських шкіл [16, 39 – 41].

В. Беспалько класифікує педагогічні технології за типом організації та управління пізнавальною діяльністю: класичне лекційне навчання; навчання за допомогою аудіовізуальних технічних засобів; технологія “консультант”; навчання за допомогою навчальної книги; технологія “малих груп”; комп'ютерне навчання; технологія “репетитор”; “програмне навчання” [2, 96 – 98].

Педагогічні технології опираються на різноманітні педагогічні системи. Якщо здійснити аналіз педагогічних систем в історичному ракурсі, то можна виявити, що до XIV – XV століття переважала система схоластичного навчання, коли студенти повинні були засвоювати основні положення навчальних дисциплін зі слів

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

викладача. Таке вербальне навчання в ті часи було цілком доцільним, оскільки слово педагога виступало єдиним джерелом інформації для вихованців. Однак уже в XVII столітті, завдяки працям видатного чеського науковця Яна Амоса Коменського [10], стало зрозуміло, що таке навчання характеризується занадто низькою ефективністю. У результаті розробили наочне навчання, яке втілювали під девізом: “Краще один раз побачити, ніж сто раз почути”. Проте пізніше виявили, що і воно не є досить оптимальним, з’явився новий підхід до організації навчання – діяльнісний, під девізом: “Краще один раз виконати дію, ніж сто раз побачити, як вона виконується”. Він вимагає від студента виконання тієї навчально-пізнавальної діяльності, яка б сприяла самостійному засвоєнню навчального матеріалу [1].

Навчальний процес в постіндустріальному, інформатизованому суспільстві суттєво детермінується особистісним фактором, відштовхуючись від цього, саме цінність особистості повинна служити вихідним моментом в організації системи вищої професійної освіти. Тут існує два напрямки розвитку освіти – традиційний та інноваційний.

Традиційна технологія навчання орієнтована на передачу знань, умінь і навичок. Вона забезпечує засвоєння студентами змісту дидактичного матеріалу, перевірку та оцінку якості знань на репродуктивному рівні. Цей вид педагогічної технології нині найпоширеніший. Його сутність полягає в навчанні за схемою: *вивчення нового – закріплення – контроль – оцінка*. В основі такої технології лежить освітня парадигма, згідно з якою можна визначити достатній для успішної життєдіяльності обсяг знань і передавати його вихованцю. При цьому головними методами навчання виступають пояснення в поєднанні з наочністю, провідними видами навчальної діяльності студентів – слухання, конспектування і запам’ятовування, головною вимогою і центральним критерієм ефективності – безпомилкове відтворення вивченого. Викладач пояснює навчальний матеріал, демонструє виконання певних дій, оцінює їхнє виконання студентами та здійснює корекцію.

Ця технологія має низку переваг: економічність, доступність у розумінні студентами складного навчального матеріалу, ефективно управління навчально-виховним процесом. Водночас традиційна технологія має і певні недоліки: незначні можливості диференціації та індивідуалізації дидактичного процесу, а також не

в достатній мірі розвиває розумовий потенціал молоді.

До перспективних педагогічних технологій відносять *технологію розвивального навчання*. У її витоків стояли такі видатні науковці, як Л. Виготський, В. Давидов, Д. Ельконін та Л. Занков, В. Репкін, Н. Чупрікова та ін.

На погляд Л. Виготського [3], педагогіка повинна орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день. Він увів поняття “зона найближчого розвитку”, суть якого полягає в тому, що на певному етапі розвитку вихованець може самостійно розв’язувати навчальні завдання під керівництвом викладача чи у співпраці з досвідченішими одногрупниками. До Л. Виготського вважали, що розвиток особистості, зокрема розвиток інтелекту, слідує за навчанням і вихованням.

Л. Занков [7] у ході науково-дослідної роботи довів, що можна пришвидшити розвиток особистості за рахунок підвищення ефективності навчання. Реалізація цієї ідеї вимагала розробки низку нових дидактичних принципів. Вирішальна роль відводилася принципу навчання на високому рівні складності та стимулювання рефлексії студентів.

Хоча ідеї розвивального навчання в нашій країні набули широкого розповсюдження, однак низка положень цієї технології залишаються дискусійними. Так, дослідження Інституту АН підтвердили, що молодь із вродженими уповільненими динамічними характеристиками приречена на неминучі труднощі в роботі у єдиному прискореному темпі для усієї групи [5, 178]. Звідси випливає, що навчати всіх студентів швидко і на високому рівні складності неможливо.

Із середини 60-х років XX століття активно почали розробляти *технологію програмованого навчання*. Згідно з нею головна мета навчання полягає в поліпшенні управління навчальним процесом. У витоків програмованого навчання стояли П. Гальперін, Н. Краудер, Д. Крем, Т. Кудрявцева, Л. Ланда, О. Магюшкін, М. Нікадров, Л. Регельсон, Б. Скіннер, Н. Талізін, І. Шварц та інші.

Технологія програмованого навчання – це технологія самостійного індивідуального навчання за задалегідь розробленою програмою за допомогою спеціальних засобів (програмованого підручника, ЕОМ). Вона забезпечує кожному студенту можливість учитися відповідно до його індивідуальних особливостей (темпу навчання, рівню знань тощо). Характерними рисами технології програмованого навчання є: 1) розбиття навчального матеріалу на окремі невеликі,

ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ

легкозасвоювані частини; 2) включення системи приписів з послідовного виконання певних дій, спрямованих на засвоєння кожної частини; 3) перевірка опанування кожної частини; 4) при правильному виконанні контрольних завдань студент отримує нову частину матеріалу і робить наступний крок у навчанні; 5) при неправильній відповіді студент отримує допомогу і додаткові роз'яснення від викладача; 6) результати виконання контрольних завдань фіксуються і стають доступними як студентам (внутрішній зворотний зв'язок), так і педагогу (зовнішній зворотний зв'язок).

В основу навчальних програм закладені два принципи програмування: лінійне та розгалужене. Принцип розгалуженого програмування в порівнянні з лінійним уможлиблює більшу індивідуалізацію навчання [15, 44 – 46].

Технологія проблемного навчання передбачає організацію самостійної пошукової діяльності студентів під керівництвом педагога. Фундаментальні праці, присвячені теорії і практиці проблемного навчання, з'явилися в кінці 60-х – на початку 70-х років ХХ століття. Значний внесок у розробку цієї педагогічної технології зробили В. Кудрявцев, О. Магюшкін, М. Махмутов, В. Оконь, С. Смірнов та ін.

Технологію проблемного навчання в загальних рисах можна зобразити так: викладач не повідомляє знання в готовому вигляді, а ставить перед студентами завдання, зацікавлює їх, пробуджує бажання самостійно його розв'язати. Студенти досліджують шляхи вирішення проблеми, висувають гіпотезу, намічають її обговорюють способи перевірки її істинності, аргументують, здійснюють експерименти, спостереження, аналізують їхні результати, розмірковують, доводять власну позицію.

Проблемне навчання, як й інші педагогічні технології, має позитивні та негативні сторони. Серед його переваг: сприяє не лише набуттю студентами необхідної системи знань, умінь і навичок, але й досягненню високого рівня розумового розвитку, формуванню здібності до самостійного оволодіння знаннями шляхом власної творчої діяльності, розвиває інтерес до інтелектуальної праці, забезпечує міцні результати навчання. Недоліки: реалізується лише на матеріалі високого рівня значущості, який допускає неоднозначні, альтернативні підходи, оцінки, тлумачення; технологія проблемного навчання виправдана, якщо у студентів є необхідний стартовий рівень знань, умінь, навичок; значні затрати часу на досягнення запланованих результатів, а також слабка

керованість пізнавальною діяльністю студентів [4, 14 – 16].

Паралельно з вищеописаною педагогічною технологією виникає і розвивається *технологія модульного навчання*. Суть цієї технології полягає в тому, що студент самостійно або з незначною допомогою досягає конкретних цілей у процесі роботи над модулем. Модуль – це цільовий функціональний вузол, в якому органічно поєднані зміст навчання і технологія оволодіння ним [21].

Здійснивши аналіз наявних праць з технології модульного навчання, ми дійшли висновку, що вона крім переваг має ще й низку недоліків. До переваг відносять: цілі навчання чітко співвідносяться з досягнутими результатами кожного студента; розробка модулів дозволяє ущільнити навчальний матеріал і подати його блоками; задається індивідуальний темп навчально-пізнавальної діяльності; модульний (поетапний) контроль знань і практичних умінь дає певну гарантію ефективності навчання; досягається певна “технологізація” навчання; навчання меншою мірою залежить від педагогічної майстерності викладача.

Серед недоліків можна виокремити: велика трудомісткість у конструюванні модулів; розробка модулів навчальних програм вимагає високої педагогічної та методичної кваліфікації, спеціальних підручників і навчальних посібників; часто рівень проблемності модулів незначний, що не сприяє розвитку творчого потенціалу студентів, особливо високообдарованих; в умовах модульного навчання часто залишаються практично нереалізованими діалогові функції навчання; модернізація модуля вимагає значних зусиль [9, 24 – 26; 18, 20 – 25; 20, 21 – 30].

Технологія концентрованого навчання має у своїй основі досить відомий в педагогічній практиці метод “занурення в предмет”. Цю педагогічну технологію, починаючи від П. Блонського, активно розробляли А. Остапенко, О. Тубельський, В. Шаталов, М. Щетинін та ін. Сутність концентрованого навчання полягає в тому, що заняття об'єднують у блоки. Впродовж дня, тижня скорочують кількість навчальних дисциплін, які паралельно викладаються [12, 85].

Проаналізувавши науково-методичну літературу з технології концентрованого навчання, ми дійшли висновку, що її головними перевагами є: скорочення термінів фахової підготовки; забезпечує краще сприйняття, глибше й міцніше засвоєння студентами цілісних завершених блоків навчального матеріалу; формування у студентів розуміння міжпредметного зв'язку дисциплін;

економія енергії студентів; інтеграція теорії і практики; заощадження організаційних, фінансових та інших ресурсів; подолання калейдоскопічності сприйняття студентами професійної практики; детальний опис алгоритму навчального процесу.

Однак, незважаючи на низку позитивних сторін цієї технології, варто вказати й на певні її недоліки, а саме: послаблення систематичності навчання інших дисциплін; студент втрачає можливість повторного звернення до раніше вивченого матеріалу; отримання великого обсягу знань за короткий проміжок часу; здійснення обліку психологічних і фізіологічних особливостей студентів; необхідність забезпечувати перманентний зв'язок вивчення цієї дисципліни з іншими дисциплінами; технологія вимагає від педагога і студентів жорстких алгоритмів діяльності; впровадження цієї технології вимагає цілковитої реорганізації навчального процесу [12, 96; 19, 51 – 52].

У наш час набуває популярності *технологія дистанційного навчання*. Для цієї педагогічної технології характерною рисою є отримання освітніх послуг за допомогою сучасних систем телекомунікації (електронної пошти, телебачення, Інтернету) без відвідування навчального закладу.

Така технологія дає можливість враховувати індивідуальні здібності, потреби, темперамент і зайнятість студентів, тому вони можуть проходити навчальні курси у будь-якій послідовності й інтенсивності. У цьому проявляються безперечні переваги технології дистанційного навчання. Ця технологія передбачає також використання традиційних форм навчання (лекції, консультації, лабораторні і контрольні роботи, заліки, іспити та ін.), але вони мають певні особливості. Застосування новітніх інформаційних технологій (гіпертексту, мультимедіа, ГІС, віртуальної реальності, Skype) надає лекціям більшої виразності та наочності. Для їхнього створення використовуються такі елементи кінематографу як режисура, сценарій та артистичне виховання. Такі лекції можна слухати або переглядати будь-де і будь-коли [13]. Однак для успішного навчання “на відстані” студенти повинні мати сильну мотивацію та самоорганізацію, оскільки дистанційне навчання – це, передусім, самоосвіта, здатність працювати самостійно. Для когось це є перевагою, а для іншого – недоліком, усе залежить від особистості та її характеру.

Варто також зауважити про наявність таких недоліків: відсутність очного спілкування між студентом і викладачем; необхідність забезпечення низки індивідуально-психологічних

умов; відсутність практичних занять і постійного контролю; програми і курси можуть бути недостатньо добре розроблені через нестачу кваліфікованих фахівців, здатних створювати подібні навчальні посібники; переважання письмової форми навчання. Крім того, в Україні ще немає чітких технологічних можливостей для аутентифікації студентів. Вони можуть виконувати тести і завдання для самоконтролю дистанційно, але підсумкові іспити складають очно [27, 46 – 49; 8; 14].

Висновки. Здійснивши всесторонній розгляд наукових праць з традиційної (ілюстративно-пояснювальної) та інноваційних технологій, ми дійшли висновку, що кожна з них має сильні та слабкі сторони. Ми притримуємося точки зору, що педагогічну технологію необхідно обирати відповідно до мети навчання. Так, наприклад, застосування технології проблемного навчання передбачає формування критичного мислення, однак для її успішної реалізації потрібний певний багаж знань, а цей обсяг знань може бути представлений студентам за допомогою традиційного навчання. Часто через брак часу раціональнішою постає традиційна технологія навчання, хоча під час проблемного викладу навчального матеріалу студенти пізнають крім знань, ще й шлях розв'язання проблеми, залучаються до процесу пошуку істини.

Розглянувши основні характеристики наявних педагогічних технологій та ознайомившись із розробленістю формування полікультурної компетентності майбутніх фахівців аграрної галузі, ми дійшли висновку, що ця проблема не знайшла свого вирішення у науково-методичній літературі, а наявні педагогічні технології неповною мірою сприяють формуванню цієї особистісної характеристики, тому ми собі поставили за мету розробити педагогічну технологію формування полікультурної компетентності майбутніх аграрників.

1. Атанов Г.О. *Теорія діяльнісного навчання* / Г.О. Атанов. – К.: Кондор, 2007. – 186 с.

2. Беспалько В.П. *Слагаемые педагогические технологии* / В.П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 192 с.

3. Выготский Л.С. *Педагогическая психология* / Л.С. Выготский. – М.: Педагогика, 1991. – 480 с.

4. Дереклеева Н.И. *Мастер-класс по развитию творческих способностей учащихся* / Н.И. Дереклеева. – М.: 5 за знания, 2008. – 224 с.

5. Дичківська І.М. *Інноваційні педагогічні технології: Навчальний посібник* / І.М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.

**ОСОБЛИВОСТІ ТРАДИЦІЙНИХ ТА ІННОВАЦІЙНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ АГРАРНОЇ ГАЛУЗИ**

6. Зайченко Т.П. *Основы дистанционного обучения: теоретико-практический базис: учебное пособие* / Т.П. Зайченко. – СПб.: Изд-во РГПУ им. А. И. Герцена, 2004. – 167 с.
7. Занков Л.В. *Избранные педагогические труды* / Л.В. Занков. – М.: Дом педагогики, 1999. – 608 с.
8. Иванченко Д.А. *Системный анализ дистанционного обучения: монография* / Д.А. Иванченко. – М.: Союз, 2005. – 192 с.
9. Казакова А.Г. *Модульное обучение* / А.Г. Казакова. – М.: ИПК СК, 1997. – 40 с.
10. Коменский Я.А. *Великая дидактика* / Я.А. Коменский. – М.: Педагогика, 1989. – 416 с.
11. *Національна доктрина розвитку освіти // Освіта*. – 2002. – № 26. – С. 2-4.
12. Остапенко А.А. *Концентрированное обучение как педагогическая технология: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.01* / Остапенко Андрей Александрович. – Краснодар, 1998. – 200 с.
13. Полат Е.С. *Дистанционное обучение* / Е.С. Полат, М.В. Моисеева. – М.: Владос, 1998. – 192 с.
14. Полат Е.С. *Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений* / Е.С. Полат, М.Ю. Бухаркина, М.В. Моисеева, А.Е. Петров; под ред. Е.С. Полат. – 4-е изд. – М.: Издательский центр "Академия", 2009. – 272 с.
15. Поснов Н.Н. *Математические машины и программированное обучение* / Н.Н. Поснов, А.М. Орански Р. – Минск: Беларуски дзярзатны университет імя Ул. І. Леніна: Изд. Б.Г.У., 1969. – 206 с.
16. Селевко Г.К. *Педагогические технологии на основе информационно-коммуникационных средств* / Г.К. Селевко. – М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 208 с.
17. Селевко Г.К. *Современные образовательные технологии* / Г.К. Селевко. – М.: Народное образование, 2008. – 256 с.
18. Талызина Н.Ф. *Управление процессом усвоения знаний* / Н.Ф. Талызина. – М.: Издательство Московского университета, 1984. – 346 с.
19. Хлыбова М.А. *Концентрированное обучение иностранному языку в неязыковом вузе как средство формирования иноязычной коммуникативной компетенции: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.02* / Хлыбова Марина Анатольевна. – Краснодар, 2011. – 189 с.
20. Чошанов М.А. *Гибкая технология проблемно-модульного обучения* / М.А. Чошанов. – М.: Народное образование, 1996. – 160 с.
21. Юцявичене П.А. *Теория и практика модульного обучения* / П.А. Юцявичене // *Сов. педагогика*. – 1990. – №1. – С. 55 – 60.

Стаття надійшла до редакції 22.04.2015

“навколо безліч людей ... скільки їх не злічить ... вони по кілька разів проходять повз нас ... залишаючи щось позитивне ... щось негативне ... усмішку ... сльози ... просто добрий погляд ... добре слово ... розуміння ... осуд ... інколи ти шукаєш у них порятунку ... розраду ... інколи навпаки – допомагаєш їм сам... інколи вони подарують тобі надію і віру... можливо просто покинуть ... або ж навпаки вб'ють у тобі все ... але це ж люди ... люди ... які супроводжуватимуть тебе завжди ... їх мільйони ... це ж люди ...”

*Мати П'єреза
католицька черниця, засновниця добродійних місій*

“..люблю усіх ... ні на кого не тримаю зла ... намагаюсь робити та творити добро ... крізь терни до зірок досягаю успіху ... щира і відкрита, на скільки це дозволяю собі ... будую те, що давно зруйновано ... намагаюсь віддати все найкраще, що в мені ... я просто ... просто ... просто ...”

*Мати П'єреза
католицька черниця, засновниця добродійних місій*

